

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Π. Παπαχριστού

—Δέν ἔχουμ' καιρό, παπά, πρέπ' νά κινήσουμ', γιατί ἄ βρα-
διαστοῦμ' στό κίρ'.

—Σέ λίγο, Σουγκούν, ἄ ξεκινήσουμ', μόν, 'τοίμασ' τ' ἄλογα
καί γώ ἐτοιμάζω τὸ δισάκ' μου.

Σέ λίγο δυὸ ἄλογα βαρβᾶτα κόκκινα καί λαμπερά, ἔφτασαν
μέ τὸ Σουγκούν στοῦ παπᾶ τῇ θύρα.

—Παπά, ἐτοιμος;

—Ἐτοιμος, ἐτοιμος, καί ἔβηξε ὁ παπᾶς δυνατά, τυλίγοντας
γύρω στοῦ λαιμό του τὸ μάλινο σάλι του τρεῖς φορές. Πάτησε τὸ
καλλιμαύκι του καλὰ στό κεφάλι καί τόλιξε τῇ γούνα του καί σφί-
χτηκε στό ράσο του μέσα.

Ἡ παπαδιά πίσω μέ τὸ δισάκι, γεμάτο κι' ἀπὸ τίς δυὸ μεριές,
τὸν ἀκολούθησε ὡς τὴν ἐξώπορτα. Φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπᾶ καί
τοῦ πρόσφερε τὸ δισάκι, ποῦ κλειοῦσε μέσα τὰ πετραχήλια καί τ'
ἄμφιά του καί τὰ ιερά του βιβλία. Δίχως αὐτὰ δὲ ξεκινούσε που-
θενά, ὅπως δέν πάει δίχως τουφέκι ὁ στρατιώτης στὸν πόλεμο.

—Μὰ ἔχ' βιβλία, παπά κεῖ, τί τὰ θέλς! τοῦ εἶπε.

—Σώπα σύ, γώ θέλω τὰ δικά μ' βιβλία.

Κι' ἀληθινὰ τὰ ιερά του βιβλία, τὸ εὐχολόγιο, τ' ὥρολόγιο, τὸ
προσευχητάριο, ἦταν πολὺ παλαιωμένα, τόσο ποῦ μύρισαν, καί τὰ
φύλλα βρώμισαν στὰ 40 χρόνια τῆς παπαδικῆς του, μὰ κεῖνος τᾶ-
θελε γιατί τὰ γνώριζε, ὅπως ὁ κυνηγὸς τὸ τουφέκι του, κιὸ χασά-
πης τὴ χατζάρα τοῦ κιὸ παπουτοῦς τεχνίτης τὴ φαλτσέτα του.

—Ἄλλο νὰ διαβάζ'ς πέ τὰ τὰ δικά σ' βιβλία κι' ἄλλο πέ τὰ ξένα.

Ἐκεῖνος στὰ τυφλά εὔρισκε μέ δαῦτα τίς προσευχές του καί
διάβαζε ὁλοκάθαρα μαύτὰ καί πίσω ἀπὸ τὰ σταλάγματα τῶν κε-
ριῶν, ποῦ ἀπὸ χρόνια πέφτοντας ἄφιναν νὰ φαίνονται τὰ γραμ-
μένα λίγο ξέθωρα.

Ἔτσι λοιπὸν πήρε καί τὰ βιβλία του.

Σάν παλιὸς καβαλλάρης, ποῦ δρασκέλιζε κάμπους καβάλλα
στὰ νιάτα τοῦ, πήδησε στ' ἄλογο—ἓνα ἄτι ἄλικο ἀρπάζοντας τὰ γκέ-
μια καί πέρασε τὰ πόδια του στὰ ζεγγιά. Τ' ἄλογο ἐννοίωσε πάνω
καβαλλάρη σωστό. Κουνήθηκε λιγάκι γιὰ νὰ βεβαιωθεί, χόρεψε

Ἀρχιεπισκοπῆς
Πατριαρχικῆς
Γραμματείας
Θεσσαλονίκης
Αθ.τ.τ. 1936-7.

κομμάτι, και στάθηκε δαγκάνοντας τὰ σίδηρα ἀφρισμένο. Κιό Σουγκούνς—ὁ ἀγροφύλακας—σάν ἀστραπή πηδώντας στη φοράδα του ἔκανε κάμποσα χορέματα γιὰ γοῦστο και τυλιγμένος στη βαρυὰ γούνα του με τὸν ἀψηλὸ γιακὰ σηκωμένον, ποὺ τοῦκρυβε τὸ κεφάλι με τὴ μούκια ὀρθὴ ρούσσικα, εἶπε:—“Ε παπά, εὐλογία.

—Εὐλογία, Σουγκούν. Καὶ γυρίζοντας στὴν παπαδιά: — Δόμ’ τὸ παιδί ντέ, ποὺν τὸ παιδί;

Τὸ παιδί εἶταν ὁ προῦστερνός του γιὸς ὁ Πολύδερος, ποὺ τὸν ἀγαποῦσε πολὺ, ποὺ τὸν βαστοῦσε ἀπὸ τοὺς τσουμπέδες στὸ κάθε βῆμα του, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε στὴν ἐκκλησιά, στὸ σπῖτι. Ἐνα στρογγυλούτσικο κατσαρομάλλικο παιδί, ποὺ εἴξαρε δέκα χρονῶν νὰ ψέλνει τὴ λειτουργία και νὰ λέει τὸν ἀπόστολο και νὰ λαλεῖ τὸ χερουβικό, και νὰ ὑψώνει ὡς τὸν τροῦλλο τὴ φωνή του λέγοντας, τὸ ἄξιον ἐστίν, και μελωδώντας τὴν παρὰ κλήση. Εἶταν και τὸ δεξι χέρι τοῦ παπα. Γιατὶ τὸν ἔγβαλε ὁ νουνός του Πολύδερο δὲ ξαίρω, μὰ εἶταν Πολύδερος με πολλὰ δῶρα. Ἔτσι τὸν ἔλεγαν: με πολλὰ δῶρα. Μόνο ἀργότερα ὁ Γυμνασιάρχης τὸν ἔλεγε ἄδωρο, γιατί δὲ μπορούσε νὰ τοῦ ἀπαντᾷ Λατινικά... Καὶ νὰ ὁ Πολύδερος ἔτοιμος. Τυλιγμένος στὸ παιδικό του παλτὸ με τὰ κατσαρὰ μαλλιά—κατάχρυσα—σὰ φούντα στὸ κεφάλι του. Τὸν φόρτωσαν τὸν Πολύδερο περίχαρον πίσω στάλογο τοῦ Παπαχριστόλδου.

—Πιάνε καλά. Σφιχτά!

—Καλὴ ἀντάμωσ’, παπαδιά, εἶπε πανωτὰ ὁ Παπαχριστόλδος.

—Στὸ καλό, παπά, πὲ τὸ καλό νὰ νᾶρτε.

Ὁλη ἡ γειτονιά ξεπροβοδοῦσε τὸν Παπαχριστόλδο παραμονὲς μέρες Χριστουγέννων γιὰ τὸ γειτονικὸ χωριὸ—τρεῖς ὥρες δρόμο ποὺ δὲν εἶχε παπὰ νὰ ξεμολογήσει τοὺς Χριστιανούς—μέρες χρονικές, και νὰ τοὺς λειτουργήσει, νὰ τοὺς μεταλάβει.

Διαταγὴ Δεσπότη και τὰ σκυλιά δεμένα. Ἐπειτα τὸ χωριὸ εἶταν Τουρκόφωνο και ὁ Παπαχριστόλδος τουρκομαθὴς και χουβαρντάς, ποὺ εὐκολα ταίριαζε με τοὺς χωριάτες.

Σὲ δυὸ λεφτὰ τᾶλογα τοὺς πέταξαν στὸ μεγάλο δρόμο. Κὴ παπαδιά ξέγνοιαστη, σάν ἔκανε τὴν προσευχή της και ἄναψε τὴν καντήλα—ῶρα ἑσπερινοῦ—δόθηκε στὶς δουλιές της. Καὶ τί δουλιές θέλαν ἑφτὰ παιδιὰ—ἑφτὰ ἀγόρια—και ἓνα σπῖτι μπερχανᾶς με τόσα δωμάτια, με δυὸ τζάκια, με ὑπόγεια και αὐλή! Δούλευε και εὔχονταν:—Παναγία φύλαξ’ τὸν παπὰ μ’ φύλαξ’ τὸ παιδί μ’.

Νά, ἡ μεγαλὴ στράτα. Ὁ κάμπος δίχως πρασινάδα. Ἐνα χῶμα φρεσκοδουλεμένο και διπλοανοιγμένο. Σπαρμένο με τὴν εὐχή τοῦ Θεοῦ, ποὺ πρόσμενε τὸ χιόνι—τὸ ἀγαθὸ αὐτὸ στοιχεῖο,

για να ζεσταθῇ ὁ καρπός, να μαλακώσει ἀκόμα ἡ γῆ, νάνθισει κάτω ἀπὸ τὸ ἄσπρο αὐτὸ ζεστὸ πάπλωμα, γιὰ νὰ φανῇ πλιά τὴν ἄνοιξη πράσινο—καταπράσινο τέσσαρα δάχτυλα μπόϊ. Το δάσος στὴ μιὰ πλαγιά δίχως φύλλα πράσινο. Μὲ γυμνά τὰ κλαδιά, μὲ γυμνά τὰ μπράτσα τους τὰ δέντρα, ὥμοιαζαν σὰ δάσος βγαλμένο ἀπὸ φωτιά, ποὺ τοῦφαγε τὰ φύλλα καὶ τοῦ μάρανε τὰ κλαδιά καὶ τοὺς κορμούς,

Τώρα τᾶλογα ἀστραπή! Φλόγες πετοὺν καὶ ἄχνες φυσοὺν ἀπὸ τὰ ρουθούνια,

—Σφίγγε καλά!

Ὁ Πολύδερος μὲ τᾶτσαλένια παιδικὰ δάχτυλά του, κρατώντας τὸν Παπαχριστόλδο ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὸν τζουμπέ του, πότε νοιώθει νὰ τινάζεται καὶ πότε νὰ πλαγιάζει, ὅμως βαστά. Ταξιδεύει μὲ τὸ «πνεῦμα τῶν ἀνέμων».

Ὁ Παπαχριστόλδος θυμήθηκε τὰ νιάτα του. Συνοδιά τέτοια ἔχοντας ἔδειξε πὼς στὰ νιάτα του εἶταν παλλικάρι. Καὶ τῶδειξε προσπερνώντας ρεματιές, κατεβαίνοντας τοῦ Ἰθακιώτικου κάμπου πλαγιές, κόβοντας δρόμο ἀπὸ τὸ δάσος, ἀνεβαίνοντας λοφοσειρές καὶ βουνοπλαγιές, ὡς ποὺ ἀντίκρουσε στὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου τὸ χωριὸ ἀπὸ ψηλὰ σὰ μιὰ κηλίδα κόκκινη στὸν κάμπο.

—Νάτο παπά, ἔφτασαμ'.

—Τὸ γλέπω, Σουγκούν.

***

Πρὶν καλά καλά ὁ ἥλιος πέσει ἔμπαιναν στὸ χωριό, ποὺ δλο βγῆκε στὸ ἔμπα του νὰ δεῖ τὸν Παπαχριστόλδο, τὸν ξομολογητή, ποὺ ἐρχότανε νὰ τοὺς μεταλάβει.

Δυὸ μέρες ἀκόμα. Εἰκοσιτρεῖς Δεκεμβρίου. Σὲ δυὸ μέρες ἔπρεπε νὰ ξομολογήσει πεντακόσιους ἄντρες κιᾶλλες τόσες γυναῖκες καὶ νὰ τὶς μεταλάβει.

Τὸ βράδυ κεῖνο στάρχοντικὸ τοῦ προεστοῦ ἔφαγε καὶ ἤπιε ὁ Παπαχριστόλδος τὰ σαρακοστιανὰ καὶ βλόγησε τὴν «βρώσιν καὶ τὴν πόσιν» τοῦ πλούσιου τραπεζιοῦ, καὶ τᾶλλο πρωὶ ἄρχισε τὸ ξομολόγημα.

***

Τὴν παραμονὴ πιά, πρὶν ἔρτει τὸ μεσημέρι ὁ καιρὸς τὰ ξύνισε. Ὁ οὐρανὸς βαρυοκάθισε στὸν ὀρίζοντα καὶ τὰ σύγνεφα ἄγ-

γίζαν θαρρεῖς τὶς βουνοπλαγιές. Καὶ πάνω στὸ μεσημεριανὸ τραπέζι ἄρχεψε τὸ Χριστουγεννιάτικο γλέντι : Τὸ ταχτικὸ παχὺ χιόνι τῆς χρονιάς, ποὺ τὸ πρόσμενε ὁ κάμπος καὶ τὸ λαχταροῦσε ἡ γῆς.

— Παπὰ κατὰ ποὺ πέσαμ' καὶ σήμερα καὶ αὔριο δῶ εἴμαστε.

— Τί λές, βρέ παιδί, Χριστούγεννα μακριὰ πὲ τὸ σπίτ' μου !

Τὸ χωριὸ δὲν πέρασε ὥρα καὶ ἄρχισε νὰ σκεπάζεται καλὰ.

Πέρα ἀπὸ τὴ μύτη σου δὲν ἔβλεπες. Πυκνὸ καὶ γιομάτο ἔπεφτε χιόνι.

Τουλοῦπες μεγάλες καὶ παχυές, ποὺ ἡ μιὰ καβαλῖκευε τὴν ἄλλη κατέβαιναν. Θαρρεῖς καὶ κρυφομιλοῦσαν ἀδερφωμένες. Κάτι κρυφὸ εὐχάριστο ἔλεγαν, καὶ ἄλλες τραβοῦσαν τὸ δρόμο μὲ τάξη καὶ ἄλλες πάλι μπράτσο πιασμένες θαρρεῖς παραδινότανε σὲ τρελλὸ χορὸ τοῦ Διόνυσου.

Ὁ Πολύδερος μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ ὅλος χαρά, ἀπὸ τὸ ζεστὸ τζάκι, ὅπου ροκάνιζε ἡ στιά τὰ ξεροκαύρβουλα, ἄκουγε τὰ κάλαντα τῆς παραμονῆς :

Χριστούγεννα πρωτοῦγεννα Χριστὸς πρωτογεννιέται
γεννιέται κι' ἀνατρέφεται στὸ μέλι καὶ στὸ γάλα.

Τὸ μέλ' τὸ τρῶν οἱ ἄρχοντες, τὸ γάλα οἱ παπάδες
καὶ τὰ κεροσταλάματα οἱ δώδεκ' ἀποστόλοι.

— Καὶ τὴ χρόν'.

Ἡ δασκάλα τοῦ χωριοῦ τὸ δίδαξε στὰ παιδιά, ποὺ Τουρκόφωνα πῶς εἶταν, τῶλεσαν περίεργα καὶ νόστιμα.

Γλυκόφωνα καὶ τοῦτος τοὺς εἶπε :

— Κερά μου, τὸ ὑγιόκα σου παπὰ νὰ τόνε κάνεις
νὰ μπαίνει νὰ σὲ λειτουργάει, νὰ βγαίνει νὰ σὲ ψέλνει,
νὰ τὸν ρῶτοῦν οἱ ἄρχοντες : — Παπᾶ μου τί μυρίζει ;

— Ὅταν μὲ γέννα ἡ μάνα μου, κι' ὅταν μὲ κοιλοπόννα,
μοσχότρωγε ἀπ' τὸ πρωί, μὸσχο τὸ μεσημέρι
καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἀφράτο παξιμάδι.

— Καὶ εἰς ἔτη πολλὰ.

Ἡ φωνούλα του κουδούνιζε ἀγγελικά.

Καὶ τὸ χιόνι πλάκωσε καὶ κουκούλωσε τὶς στέγες, στόλισε τὰ δέντρα, καβαλῖκεψε τοὺς φράχτες, κουκούλωσε τὶς θυμωνιές, τᾶ-χυρα, καὶ σκέπασε τοὺς δρόμους.

Ὁ Παπαχριστόλδος μὲ τὸ μαγγάλι τὰναμένο μπροστὰ του μέσα στὰρχοντικὸ τῆς ἐκκλησιᾶς, ἂν καὶ πῆρε σούρουπο ξομολογοῦσε ἀκόμα. Ἐπρεπε πιά νὰ τελειώνει. Ξημέρωνε Χριστούγεννα. Καὶ βλογοῦσε καὶ ὠνείδιζε, καὶ ἔβαζε «κ α ν ό ν α» καὶ ἀπαγόρευε τὴ «μετάδοση» καὶ ὠριζε στοῦ καθενὸς τὸ σφάλμα τιμωρίες.

Καί σά διάβασε καί τόν ἑσπερινό καί μάζεψε δυό τσουβάλια λειτουργιές, καί δυό κιλά στάρι γιά νά μνημονέψει τὰ μοιριδο-
χάρτια, ποῦ τοῦφερνε κάθε μιὰ γυναῖκα, ἀποτραβήχτηκε στό
σπίτι τοῦ μουχτάρη νά κοιμηθεῖ γιά νά λειτουργήσει βαθεῖα ξημε-
ρώματα τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Χριστοῦ καί νά μεταλάβει ὄλο τὸ χωριό.

* *

Ἡ καμπάνα —μιὰ μελωδικὰ καμπανούλα— χτύπησε βαθεῖα νύ-
χτα, ἀκόμα. Ὅλο τὸ χωριό ξύπνησε. Τὰ σκυλιὰ βάβηξαν καί τὸ
ἀντιβόϊσμα ἀκουγότανε στὴ σιγαλιὰ τῆς ἁγίας νύχτας.

Ὁ οὐρανὸς κι' αὐτὸς χαρούμενος ξάνοιξε καί φανερώθηκαν καί
τᾶστρα στὸ στερέωμα, —παγωμένα κι' αὐτὰ ἀπὸ τὸ κρύο τῆς νύ-
χτας,— νά τρεμοσβύνουν σάν κἀντήλια. Οἱ πορτοῦλες μέσα ἀπ'
τοὺς φράχτες ἄνοιγαν. Ἡσκιοὶ μακρυνοὶ δρασκέλιζαν τὸ χιόνι. Φα-
ναράκια φώτιζαν τὸ προσπέρασμα στοὺς δρόμους, ποῦ χωμένοι
στενοὶ καί λοξόδρομοι μέσα σὲ φράχτες χανόταν καί σβῆναν. Τὰ
κοκόρια λάλησαν καί ξαναλάλησαν, καί τὰ βελάσματα τῶν ἀρνιῶν
ἔφταναν ἀπὸ μακριὰ, σάν παράπονο.

Κι' ὁ Παπαχριστόλδος τὴν ὥρα τούτῃ διάβαζε τὸν ἐξάψαλμο. Ἡ
βροντερὴ φωνὴ τοῦ ἄνοιγε τίς καρδιές τῆς χωριατιάς. Πότε ξανάκουσαν
τέτοια φωνὴ μελωδικὰ. Πότε εἶδαν τέτοιον ἱερέα μεγάλοπρεπο :

Καί ἡ λειτουργία ἔγινε μὲ κατάνυξη. Ὁ μικρὸς Πολύδερος, ποῦ
καβάλλα πίσω ἀπὸ τὸν πατέρα ταξίδευε γιά πρώτη βολὰ στὴ ζωὴ
τοῦ μακριὰ ἀπὸ τὴν μάγνα τὴν παπαδιά, μὲ τὴ φωνούλα τοῦ ποῦ
τρυποῦσε τὸν τροῦλλο τῆς ἐκκλησιᾶς, ἔψελνε, σὰ δόκιμος—τὸ θαῦμα
τοῦ χωριοῦ — ψάλτης : «Τί θαυμάζεις Μαριάμ», «Χριστὸς γεννᾶται
δοξάσατε», καί εἶπε τίς καταβασίες, τὸ δοξαστικό, εἶπε τὴ δοξο-
λογία, εἶπε τὸν ἀπόστολο καί τὸ χερουβικό. Ἡ λειτουργία τέλειωσε
μεγαλόπρεπα καί κατάνυχτικά. Οἱ χωριανοὶ ὄλο ἀπὸ χαρὰ με-
τάλαβαν, προσκύνησαν κι' ἀποτραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ὅπου
πλούσιοι καί φτωχοὶ ἔφαγαν τὸ πρωινὸ τους καί ὕστερα ἀπὸ νηστεία
σαρανταήμερο, ποῦ ἔτρωγαν νερόβραστο φασοῦλι, πράσο ὠμὸ καί
τουρσί λάχανο, ἔβαζαν στὸ στόμα τους χοίρινη μυρωδάτῃ μπιρζόλα
καί τραβοῦσαν τὸ ἀγνὸ τους κρασί, ἕνα μπογιαμά, ποῦ συντάραζε
τὰ σωθικά.

* *

Κι' ὁ Παπαχριστόλδος μακριὰ γιά πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴ παπα-
διά του, ἀπὸ τὰ ἑφτά παιδιὰ του, ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἀπὸ τὴν ἐκ-

αδελφοί, ποὶ ἱερεῖς, σαρὰν χροῖον, ἡλεθάρωντες
 ἵνα νόμος ὁ δόκιμος, νομαστέον, ἡ ἀνιχνεύσῃς
 βδομάς τὸ ἑσπέρην τοῦ νομαστέον, πλοῖον καὶ ἀρχοῖς
 αὐτοῦ. Καὶ καθίστανται ἕως τοῦ Χριστοῦ νομαστέον
 τραπεζί. Πλῆθος αὐτοῦ ποδιδότος ἀποδάβαιναι -
 παιδὸς αὐτοῦ - τὸ ἐκείνῳ τῷ γὰρ. Μόνο ποὶ δὲ καὶ
 βασιλεὺς τοῦ νομαστέον αὐτοῦ καὶ ἱερεῖς ποὶ τοῦ Χρ-
 ῖστου.

Καὶ οὕτως ἵππο αὐτοῦ ποδιδότος, γὰρ ἡ νομαστέον γὰρ
 τῷ γὰρ.

Τὸ ἀποκρίνεται ὁ γὰρ ποδιδότος παρὸν, ὅπου
 τὸ νομαστέον ποδιδότος ποδιδότος, τὸ γὰρ νομαστέον
 ἵππο ποδιδότος, τῷ γὰρ ποδιδότος ποδιδότος ποδιδότος
 νομαστέον, αὐτοῦ ποδιδότος ποδιδότος ποδιδότος, τῷ γὰρ
 νομαστέον ποδιδότος.

Τὸ Χρὶς τῷ γὰρ ποδιδότος, ὁ οὐρανὸς αὐτοῦ, ὁ νομαστέον
 καὶ δόκιμος. Σοφία καὶ νομαστέον ποδιδότος ποδιδότος
 τὸ παπαχριστόδωτος ἵππο τοῦ νομαστέον ποδιδότος
 ὁ νομαστέον ποδιδότος ποδιδότος, γὰρ αὐτοῦ ποδιδότος καὶ
 νομαστέον ποδιδότος: νομαστέον ποδιδότος, ὁ γὰρ, ὁ γὰρ, ὁ γὰρ,
 αὐτοῦ, νομαστέον ποδιδότος, αὐτοῦ ποδιδότος τοῦ ποδιδότος γὰρ
 ποδιδότος.

-Καὶ οὕτως ἵππο παπαχριστόδωτος.

Καὶ παπαχριστόδωτος ἀποκρίνεται τοῦ Χριστοῦ νομαστέον
 νομαστέον ἵππο, γὰρ αὐτοῦ ποδιδότος γὰρ νομαστέον ποδιδότος
 τοῦ γὰρ.